

Razlika nagona i razuma/uma, kao razlika na kojoj počiva sama “metafizika”, mora, po Niče, biti napuštena u korist mišljenja sa one strane “metafizičke” vere u suprotne vrednosti. Duh, odnosno um je za Ničea samo ime za određeni tip nagona kojeg prati, u najmanjem, odlika nedostatka dobrog ukusa, a u konačnom preterivanja svake vrste u pogledu na nezajažljivost njegovog nastojanja oko Istine.

Moralnost, u pogledu na prethodno rečeno, nije okretanje života protiv sebe u uobičajnom smislu borbe protiv onoga “nagonskog”, već je moralnost okretanje života protiv samoga sebe u smislu vrednovanja koje vrednuje samo sebe. Moralnost je za Ničea vrednovanje koje se *reflektuje* i *pounutrašnjuje*. Ovim činom vrednovanja koje vrednuje samo sebe biće (život) samo postaje vrednost. A da bi vrednovao sebe ovaj tip vrednovanja mora uspostaviti metapoziciju i njoj pripadan metajezik. Ničevim rečima, moralnost sudi (o) životu, ona uspostavlja vrednost onoga što je nevrednosno, a to je moguće samo sa pozicije izvan/iznad života.

Tradicija filozofije kao “metafizike” je za Ničea jedan od načina javljanja onoga što on misli pod moralnošću, možda i najčistiji izraz moralnosti, iako ne i, genealoški posmatrano, njen poslednji oblik. Samo ukoliko se prethodno rečeno ima u vidu može se razumeti zašto se *Genealogija morala*, kao studija o “moralu”, dovršava raspravom o savremenoj nauci, kao poslednjem izdanku “metafizičke” volje za Istinom, i pitanjem o tome da li je “filozof” kao takav moguć? Naime, *Genealogiju morala* Niče ne dovršava zaključkom prethodnih rasprava, već znakom pitanja koji se grana u više pravaca, od kojih se jedan očituje u sledećem pitanju: „Ima li već danas dosta ponosa, neustrašivosti, smelosti, samopouzdanja, volje duha, volje za odgovornost, *slobode volje*, da odsad na zemlji ‘filozof’ stvarno bude – moguć?”